

Εφετείο Αθηνών 3770/1983,

Πηγή: ΝοΒ 32/84 σελ. 301

Περίληψη: Ατύχημα εργατικό ασφαλισμένου στο ΙΚΑ. - Αποζημίωση. - Συντρέχον πταίσμα. - Ηθική βλάβη. - Απαλλαγή του εργοδότη από την ευθύνη του κατά το ν. 551/1914 σε περίπτωση εργατικού ατυχήματος σε μισθωτό του ασφαλισμένο στο ΙΚΑ (άρθρα 34 § 2 και 60 § 3 α.ν. 1846/1951). ευθύνη του εργοδότη κατά το κοινό αστικό δίκαιο γεννιέται σ' αυτή την περίπτωση μόνον όταν βαρύνει δόλος τον εργοδότη ή τον προσηθέντα απ' αυτόν. αντίθετα αποκλείεται η ευθύνη που πρόβλεπε ο ν. 551/1914 (άρθρ. 16 § 1) σε περίπτωση αμέλειας σχετικά με την τήρηση των διατάξεων νόμων, διαταγμάτων ή κανονισμών για την τήρηση των όρων ασφαλείας των εργαζομένων. - Η ρύθμιση του α.ν. 1846/1951 δεν θίγει όμως την υποχρέωση του εργοδότη για την καταβολή χρηματικής ικανοποίησης για ηθική βλάβη. - Αναγνώριση συντρέχοντος πταίσματος του παθόντος κατ' ΑΚ 300 και συνεκτίμησή του για τον καθορισμό του ύψους της χρηματικής ικανοποίησης για ηθική βλάβη κατ' ΑΚ 932.

Απόφαση Δικαστηρίου

Πρόεδρος ο κ. Κ. ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ

Εισηγητής ο κ. Γ. ΜΠΟΥΤΣΙΚΟΣ, εφέτης

Δικηγόροι οι κ.κ. Μ. Τόγια, Ν. Χιούσος

Επειδή διά της από του ν. 551/1914 επιβληθείσης προστασίας των εργαζομένων έναντι του επαγγελματικού κινδύνου, εθεσπίσθη η ευθύνη του εργοδότη προς αποζημίωσιν επί εργατικού ατυχήματος ανεξαρτήτως υπάρξεως πταίσματος αυτού, περιωρίσθη δε εξ αντιθέτου η έκτασις της υποχρεώσεώς του ως ωρισμένην αποζημίωσιν, αντί της κατά το κοινόν δίκαιον οφειλομένης πλήρους τοιαύτης και διά του άρθρ. 16 αυτού ωρίσθη εκλεκτικόν δικαίωμα των παθόντων και των αντί τούτων δικαιουμένων, να ασκήσουν είτε την εκ του διαληφθέντος νόμου είτε την εκ του κοινού αστικού δικαίου προσήκουσαν αυτοίς προς αποζημίωσιν αξίωσιν, μόνον εις ην περιπτώσιν το αδίκημα προήλθεν εκ δόλου του εργοδότη ή εν εργασία ή επιχειρήσει εν ή δεν ετηρήθησαν αι διατάξεις των ισχυόντων νόμων, διαταγμάτων ή κανονισμών, περί των όρων ασφαλείας και εκ της μη τηρήσεως τούτων. Η διά του ρηθέντος ν. 551/1914 παρεχομένη, επί εργατικών ατυχημάτων, εις τους εργαζομένους προστασία αντικατεστάθη, αρχικώς, διά της υπό του ν. 6298/1934 και ακολούθως του α.ν. 1846/1951, περί κοινωνικών ασφαλίσεων, εισαχθείσης ευρυτέρας και πέραν των εργατικών ατυχημάτων εκτεινομένης ασφαλίσεως και έναντι της εις τους εργοδότης επιβαλλομένης υπ' αυτού, μείζονος δε των εργαζομένων, εισφοράς προς πληρωμήν των εκ του νόμου τούτου ασφαλιστικών παροχών και αφ' ενός μεν διά του άρθρ. 34 § 2 του άνω α.ν. 1846/1951 απηλλάγησαν οι εργοδότης της υπό του ν. 551/1914, ως εκωδικοποιήθη, οριζομένης υποχρεώσεως προς καταβολήν αποζημιώσεως και εξόδων νοσηλείας και κηδείας, εάν ο παθών έχη υπαχθή εις την ασφάλισιν¹ και δικαιούται ούτος, και εν περιπτώσει θανάτου του, τα κατά το άρθρ. 28 § 6 του αυτού α.ν. 1846/1951, πρόσωπα, των παροχών του νόμου τούτου, αφ' ετέρου δε, διά της αντιστοίχου προς το άρθρ. 16 του ν. 551/1914 διατάξεως του άρθρ. 60 § 3 του ιδίου α.ν. 1846/1951, περιωρίσθη η κατά το κοινόν αστικόν δίκαιον ευθύνη του εργοδότη μόνον εις την πρώτην περιπτώσιν του άρθρου 16 ν. 551/1914, ήτοι εάν το ατύχημα επήλθεν εκ δόλου του εργοδότη ή του υπ' αυτού προσηθέντος, ρυθμισθείσης της εν τη περιπτώσει ταύτη σχέσεως μεταξύ του δικαιούχου της αποζημιώσεως, του εργοδότη και του Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων, ως ειδικώτερον εν τη διατάξει. Η δευτέρα, κατά το άρθρ. 16 του ν. 551/1914, εξαίρεσις πλήρους κατά το κοινόν αστικόν δίκαιον ευθύνης του εργοδότη, δι' επέλευσιν τουτέστιν του εργατικού ατυχήματος εκ μη τηρήσεως των όρων ασφαλείας των εργαζομένων των επιβεβλημένων εκ των ισχυόντων νόμων, διαταγμάτων και κανονισμών, δεν επανελήφθη, επί τω σκοπώ, όπως κατά την περιπτώσιν ταύτην αποκλεισθή η κατά το κοινόν αστικόν δίκαιον ευθύνη του εργοδότη έναντι των υπό του α.ν. 1846/1951 επιβληθεισών αυτών εισφορών διά την πληρωμήν των υπό του νόμου τούτου προβλεπομένων παροχών. Το τελευταίον τούτο ενισχύεται και εκ του ότι ο νομοθέτης, έχων υπ' όψιν την μη τήρησιν των μέτρων των, διά του ως άνω α.ν. 1846/1951, διαγραφομένων διά την υγιεινήν και ασφάλειαν των ησφαλισμένων εις τους τόπους της εργασίας και επομένως και νέαν αφορμήν να σκεφθή περί εργατικών ατυχημάτων, επερχομένων εκ της μη τηρήσεως επιβεβλημένων νομίμως μέτρων ασφαλείας των εργαζομένων και περί της εκ τούτων ευθύνης, εν τούτοις αρκείται μόνον να ορίση το εν τη διατάξει δικαίωμα του ΙΚΑ προς επαύξησιν εκ της αιτίας ταύτης των εργοδοτικών εισφορών μέχρι 50%, παραλείπων πάσαν μνείαν περί υποχρεώσεως του εργοδότη προς αποζημίωσιν διά την περιπτώσιν εργατικού ατυχήματος, επελθόντος εκ της μη τηρήσεως των διαληφθέντων μέτρων. Κατ' ακολουθίαν των ως ανωτέρω διατάξεων, προκύπτει, ότι εν περιπτώσει εργατικού ατυχήματος, επελθόντος ένεκα μη τηρήσεως των διατάξεων των ισχυόντων νόμων, διαταγμάτων ή κανονισμών, περί των όρων ασφαλείας των εργαζομένων, εάν ο παθών

έχη υπαχθή εις την ασφάλισιν του α.ν. 1846/1951, περί κοινωνικών ασφαλίσεων και, ως εκ τούτου, δικαιούται ούτος, και εν περιπτώσει θανάτου του, τα εν άρθρω 28 § 6 του ιδίου α.ν. αναφερόμενα πρόσωπα, των ασφαλιστικών παροχών του νόμου τούτου, δεν υφίσταται κατά νόμον υποχρέωσις του οικείου εργοδότη προς καταβολήν της κατά τας διατάξεις του κοινού αστικού δικαίου αποζημιώσεως (βλ. ΟΛΑΠ 1267/1976 ΕΕργΔ 36. 198, ΑΠ 836/1978 ΕΕργΔ 38. 21, ΑΠ 501/1977 ΕΕργΔ 36.661, ΕφΑθ 8556/1982 ΕΕργΔ 49. 92). Εκ των ως άνω όμως διατάξεων, συνδυαζομένων προς τας διατάξεις των άρθρ. 299, 914, 922 και 932 του ΑΚ, προκύπτει περαιτέρω, ότι επί εργατικού ατυχήματος, οφειλομένου εις πταίσμα του κυρίου της επιχειρήσεως είτε των υπ' αυτού προστηθέντων ή εις μη τήρησιν των όρων ασφαλείας εν τη εργασία των επιβαλλομένων υπό διατάξεων νόμων κλπ., γεννάται υπέρ του βλαβέντος εργάτου ή υπαλλήλου, και αν τούτος είναι ησφαλισμένος εις το ΙΚΑ, αξιώσις περί χρηματικής ικανοποιήσεως, λόγω ηθικής βλάβης, έναντι του εργοδότη ως και του πταίσαντος υπ' αυτού προστηθέντος (βλ. ΟΛΑΠ 444/1964 ΝοΒ12. 1075, ΑΠ 821/1982 ΕΕργΔ 42. 75, ΑΠ 1823/1981 ΕΕργΔ 41. 326, ΑΠ 836/1978 άνθ' ανωτ.). Εν προκειμένω, διά της αγωγής, εφ' ης η εκκαλουμένη απόφασις, η ενάγουσα-εφεσίβλητος σαφώς εξέθετο ότι, εργαζομένη παρά τω εναγομένω εκκαλούντι Νοσηλευτικώ Ιδρύματι, επί συμβάσει εξηρημένης εργασίας αορίστου χρόνου, ως τραπεζοκόμος εις την ενταύθα διατηρουμένην υπό τούτου κλινικήν, ετραυματίσθη, την 9.12.1979, κατά την διάρκειαν της εργασίας της, εκ πτώσεως αυτής εντός του φρέατος του ανελκυστήρος του κτιρίου, προελθούσης εξ αμελείας των προστηθέντων υπό του εναγομένου εκηροσώπων του, οι οποίοι δεν επεμελήθησαν, ως έδει, διά την τακτικήν συντήρησιν του ως άνω ανελκυστήρος και την ασφαλή λειτουργίαν του, και ότι συνεπεία του τραυματισμού της ενοσηλεύθη επ' αρκετόν, πλην κατέστη ανάπηρος, ητήσατο δε, την επιδίκασιν αύτη 1) 287.400 δραχμών δι' έξοδα νοσηλείας, 2) 154.090 δραχμών, ως αποζημιώσιν, συνισταμένην εκ της διαφοράς μεταξύ του ποσού της συντάξεως, την οποίαν εχορήγησεν αυτή το ΙΚΑ, παρ' ω ήτο ησφαλισμένη, και των προσόδων της εργασίας της παρ' ω ήτο ησφαλισμένη, και των προσόδων της εργασίας της παρά τω εναγομένω επί 23 μήνας από της 12.12.1979 και 3) 100.000 δραχμών διά χρηματικήν ικανοποίησιν, λόγω ηθικής βλάβης, ην υπέστη εκ του τραυματισμού της. Ούτως έχουσα, η αγωγή αύτη είναι νόμιμος, κατά τας προπαρατεθείσας διατάξεις, μόνον ως προς την αξιώσιν διά χρηματικήν ικανοποίησιν λόγω ηθικής βλάβης, ενώ ως προς τας λοιπάς αξιώσεις, είναι μη νόμιμος, δοθέντος ότι το εναγόμενον απαλλάσσεται, κατά τα ηγηθέντα, της κατά το κοινόν αστικόν δίκαιον υποχρεώσεως προς αποζημιώσιν, επί αμελείας μεν γενικώς, οπωσδήποτε, εφ' όσον ευθύνεται μόνον διά την εκ δόλου προξενουμένην ζημίαν, επί ειδικής δε αμελείας (μη τηρήσεως νόμων κλπ., περί μέτρων ασφαλείας των εργαζομένων), εφ' όσον η ενάγουσα ήτο, ως συνυπολογεί ησφαλισμένη παρά τω ΙΚΑ. Όθεν, το πρωτοβάθμιον Δικαστήριον, δεχθέν, διά της εκκαλουμένης αποφάσεως, την αγωγήν ταύτην, ως νόμω βάσιμον εν τω συνόλω της, έσφαλεν εν μέρει, ουχί ορθώς τον νόμον εφαρμόσαν, δι' ο δέον όπως εξαφανισθή η εκκαλουμένη απόφασις, ως προς τα δύο πρώτα άνω κεφάλαια της αγωγής, κατ' αποδοχήν ως εν μέρει βασίμου του σχετικού περί τούτου, διά των προτάσεων προσβαλλομένου, προσθέτου λόγου εφέσεως του εναγομένου, τουθ' όπερ είναι και αυτεπαγγέλτως ερευνητέον, εφ' όσον διά της εφέσεως ζητείται η απόρριψις της αγωγής (βλ. άρθρ. 522, 524 § 1, 525, 526, 536 ΚΠολΔ, ΑΠ 414/1976, 622/1974).

Επειδή, εκ των εκατέρωθεν συνομολογουμένων, των καταθέσεων των ενόρκως επ' ακροατήριον κατά την πρωτόδικον δίκην εξετασθέντων μαρτύρων των διαδίκων, των περιεχομένων, εις τα νομίμως προσαγόμενα ταυτάριθμα τη εκκαλουμένη απόφασει πρακτικά δημοσίας συνεδριάσεως του πρωτοβαθμίου Δικαστηρίου και απάντων των νομίμως προσαγομένων εγγράφων, αποδεικνύονται τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά: Η ενάγουσα, προσληφθείσα από ετών (1963) υπό των νομίμων εκπροσώπων του εναγομένου, ως καθαρίστρια, δυνάμει συμβάσεως εξηρημένης εργασίας αορίστου χρόνου, και παρέχουσα αυτώ την εργασίαν της και δη εις την εν Αθήναις και επί της οδού Π. αριθμ. ** διατηρουμένην υπ' αυτού Κλινικήν (Θεραπευτήριον), την 9ην Δεκεμβρίου 1979 και περί ώραν 18.30 κατά την διάρκειαν εκτελέσεως της εργασίας της εν τω κτιρίω της άνω κλινικής, ετραυματίσθη. Ειδικώτερον αύτη ευρισκομένη εις τον 5ον όροφον του κτιρίου της ανωτέρω κλινικής και προτιθεμένη να χρησιμοποιήση τον ανελκυστήρα (ασανσέρ) προς μετάβασίν της εις έτερον όροφον, έφερε διά σχετικής κλήσεως τον θάλαμον τούτου εις τον 5ον όροφον και προέβη εις την τοποθέτησιν εν τη θύρα, ως συνηθίζον και έτεροι συνάδελφοί της, χαρτίου, προκειμένου να διακόψη την λειτουργίαν του και ακινητοποιήση τον θάλαμον αυτόθι μέχρι της υπ' αυτής χρησιμοποιήσεώς του. Διά της τοποθετήσεως του χαρτίου τούτου επετεύχθη μεν η παραμονή της θύρας του ανελκυστήρος ανοικτής εις τον εν λόγω όροφον, αλλά δεν κατέστη δυνατή και η διακοπή της λειτουργίας του ανελκυστήρος, διότι ο θάλαμος τούτου, λόγω διαβροχής του μηχανισμού του εκ της εισροής υδάτων, προελθόντων εκ του καθαρισμού των διαπέδων των ορόφων, υπέστη βραχυκύκλωμα (μεταξύ των δύο σταθερών σημείων επαφής του κλειθρου του συστήματος, προμανδαλώσεως του 5ου ορόφου), όταν εκλήθη υπ' άλλου ατόμου και κατήλθεν εις τον 2ον όροφον του κτιρίου. Ούτω η ενάγουσα, έλκουσα αμαξιδίον μετά δίσκων φαγητού των ασθενών, όταν ήνοιξε την θύραν του ανελκυστήρος και εκινήθη διά των νώτων να εισέλθη μετά του αμαξιδίου εις τον θάλαμον του ανελκυστήρος, ευρέθη εις το κενόν και κατέπεσεν εντός του φρεατίου μέχρι του δευτέρου ορόφου, ακινητοποιηθείσα επί του εξωτερικού της οροφής του αυτόθι ευρισκομένου θαλάμου του

ανεγκυστήρος, διά βιαίας επί τούτου προσκρούσεως, εξ ης και ο τραυματισμός της. Η τοιαύτη πτώσις και ο εντεύθεν τραυματισμός της εναγούσης οφείλεται εις πταίσμα των προστηθέντων υπό του εναγομένου νομίμων εκπροσώπων του, οι οποίοι εξ αμελείας των, δεν εμερίμνησαν διά την τακτικήν συντήρησιν και ασφαλή λειτουργίαν του (παλαιού όντος) ανεγκυστήρος του κτιρίου της άνω κλινικής του, εις τρόπον ώστε να μη διαβρέχεται και υφίσταται βραχυκύκλωμα το σύστημα του κλείθρου του θαλάμου του (εις τας στάσεις των ορόφων). Αλλ' όμως,, εις τον ως ειρήται τραυματισμόν της, συνετέλεσε και η ενάγουσα, ως βασίμως ισχυρίζεται, το εναγόμενον, εξ οικείου αυτής πταίσματος (άρθρ. 300 ΑΚ), συνισταμένου εις το ότι, εξ αμελείας της, ήνοιξε την θύραν του ανεγκυστήρος και χωρίς να ελέγξη, ως έδει, προηγουμένως εάν ο θάλαμος αυτού ευρίσκεται εν στάσει όπισθεν ταύτης, εκινήθη να εισέλθη διά των νώτων (προς τα όπισθεν) και ούτως ευρέθη εις το κενόν του φρεατίου και κατέπεσεν εν αυτώ. Το δε πταίσμα αυτής τούτο, εν σχέσει προς την διαληφθείσαν υπαιτιότητα των εκπροσώπων του εναγομένου, ανέρχεται εις ποσοστόν 40%. Περαιτέρω αποδεικνύεται, ότι η ενάγουσα, κατά τον άνω τραυματισμόν της άγουσα το 47ον έτος της ηλικίας της, υπέστη βαρύ συντριπτικόν υπερκονδύλιον κάταγμα αριστερού μηριαίου οστού, συνεπεία του οποίου διεκομίσθη αυθημερόν εις το εν Κηφισία Νοσοκομείον Ατυχημάτων "Ο**", ένθα αφού υπέστη χειρουργικήν επέμβασιν, ενοσηλεύθη μέχρι της 21.1.1980, ότε εξήλθε φέρουσα οσφυομηροκνημοποδικόν γύψον και ενοσηλεύθη κατ' οίκον μέχρι της 11.2.1980. Κατά την τελευταίαν τοιαύτην χρονολογίαν, επανεισήχθη εις το ανωτέρω Νοσοκομείον και ενοσηλεύθη μέχρι την 11.4.1980, υποστάσα συμπληρωματικήν χειρουργικήν επέμβασιν και εξελθούσα φέρουσα μηροκνημοποδικόν γύψον. Ακολούθως, αύτη ενοσηλεύθη κατ' οίκον από της 11.4.1980 μέχρι της 27.5.1980, ότε επανεισήχθη εις το αυτό Νοσοκομείον και ενοσηλεύθη, ίδια προς κινητοποίησιν του γόνατος του παθόντος ποδός της, μέχρι της 1.7.1980. Έκτοτε εξήλθε του Νοσοκομείου τούτου, συσταθείσης αυτή κινησιοθεραπείας επί του παθόντος ποδός. Συνεπεία του τοιούτου τραυματισμού της, η ενάγουσα κατέστη ανάπηρος κατά το μέχρι της 31.5.1982 (τουλάχιστο) χρονικόν διάστημα και εσυνταξιοδοτήθη υπό του ΙΚΑ, παρ' ω ήτο αύτη ησφαλισμένη. Εκ τούτων αποδεικνύεται, ότι η ενάγουσα εκ της εις βάρος της τελεσθείσης άνω αδικοπραξίας, υπέστη ηθικήν βλάβην, το δε προς ικανοποίησιν ταύτης εύλογον ποσόν, λαμβανομένων υπ' όψιν του βαθμού του πταίσματος των προστηθέντων υπό του εναγομένου νομίμων εκπροσώπων του, της διαληφθείσης συνυπαιτιότητος της εναγούσης, της περιουσιακής καταστάσεως των μερών και της κοινωνικής θέσεως της εναγούσης, ούσης εγγάμου, ανέρχεται, βάσει των κανόνων της πείρας και της λογικής (βλ. ΑΠ 1823/1981 ένθ' ανωτ.), εις εξήκοντα χιλιάδας (60.000) δραχμάς. Εκ του ποσού τούτου, αφαιρουμένων 52.000 δραχμών, αι οποίαι κατεβλήθησαν υπό του εναγομένου εις την ενάγουσαν, η οποία και εκπίπτει ταύτας εν τη άνω αγωγή, απομένει ποσόν 8.000 δραχμών, το οποίον και δικαιούται εντεύθεν αύτη. (...).

1. Κατά το άρθρο 60 § 3 α.ν. 1846/1951 αρκεί ότι ο παθών περιλαμβάνεται μεταξύ των ασφαλιστέων κατά τον παρόντα νόμον προσώπων.

Σχόλιο: 1) Όσο οι ασφαλιστικές παροχές προς το μισθωτό που υπέστη εργατικό ατύχημα καλύπτουν μέρος μόνο (συχνά μικρό) της ζημίας του απ' αυτό το ατύχημα, ο αποκλεισμός της ευθύνης του εργοδότη που προβλέπει ο α.ν. 1846/1951 (άρθρα 34 § 2 και 60 § 3) φαίνεται, δικαιολογικά τουλάχιστον, ιδιαίτερα προβληματικός. Και ναι μεν είναι σύνηθες να περιορίζεται σε κάποια λογικά (οικονομικώς ανεκτά) όρια η ευθύνη (κατά κανόνα με τη μείωση του ποσού της αποζημίωσης) όπου θεσπίζεται αντικειμενική ευθύνη, όταν όμως κοινωνικοποιείται αυτή η ευθύνη και επιμερίζονται έτσι οι δυσμενείς οικονομικές της συνέπειες μέσα σε ένα ευρύ κύκλο προσώπων (περίπτωση π.χ. υποχρεωτικής ασφάλισης της ευθύνης από αυτοκινητικά ατυχήματα κατά το ν. 489/1976 ή ασφαλιστικής κάλυψης του κινδύνου πρόκλησης εργατικών ατυχημάτων με την πρόβλεψη ασφαλιστικών παροχών από φορείς κοινωνικής ασφάλισης), δεν είναι δίκαιο να γίνεται η κατανομή της ζημιάς με τρόπο που επιβαρύνει δυσανάλογα τους ίδιους τους παθόντες με τη συρρίκνωση των δικαιωμάτων τους. Αυτό βέβαια ισχύει πολύ περισσότερο όταν με την κοινωνικοποίηση της ευθύνης μετακυλίνουν στον ασφαλιστικό φορέα (στο σύνολο των ασφαλισμένων) οι συνέπειες και του πταίσματος ακόμη του ζημιώσαντα ή των προστηθέντων του. Όπως δέχεται η σχολιαζόμενη απόφαση ερμηνεύοντας τις διατάξεις των άρθρων 34 § 2 και 60 § 3 α.ν. 1846/1951, ο εργοδότης ευθύνεται κατά το κοινό αστικό δίκαιο μόνο σε περίπτωση δόλου του. Αντίθετα, σε περίπτωση αμέλειάς του, ακόμη και βαρείας αυτός επιβαρύνεται απλώς με τις ασφαλιστικές εισφορές του κλάδου ασφάλισης επαγγελματικού κινδύνου και τις τυχόν προσαυξήσεις τους (μέχρι το πολύ 50% ακόμη) εξαιτίας της αμέλειάς του, όπως επισημαίνει η απόφαση, χωρίς να έχει υποχρέωση αποκατάστασης της ζημιάς του παθόντα που του αφήνουν μερικά ακόλυπη οι παροχές του φορέα της κοινωνικής ασφάλισης. Η κατάργηση ως λόγου ευθύνης του εργοδότη κατά το κοινό αστικό δίκαιο (χωρίς ποσοτικούς περιορισμούς) της κατά το άρθρο 16 § 1 ν. 551/1914 ειδικής αμέλειας σχετικά με την τήρηση των διατάξεων νόμων, διαταγμάτων ή κανονισμών για την ασφάλεια των εργαζομένων, που συνάγει ερμηνευτικά το δικαστήριο στη σχολιαζόμενη απόφαση, μπορεί να βρίσκει ίσως ερείσματα στο γράμμα και το εξωτερικό σύστημα των διατάξεων του α.ν. 1846/1951 (βλ. άρθρα 34 § 2 και 60 § 3), οδηγεί όμως πρακτικά σε υπερβολική θυσία το ίδιο το θύμα των εργατικού ατυχήματος, που επωμίζεται, έστω και αν δεν το βαρύνει συντρέχον πταίσμα, ένα μεγάλο μέρος των οικονομικών συνεπειών της κοινωνικοποίησης της αστικής ευθύνης με την κατανομή της ζημιάς σε περισσότερα πρόσωπα, αφού αποστερείται του δικαιώματος να ζητήσει αποκατάσταση ενός σημαντικού κατά

κανόνα μέρους της ζημιάς που υπέστη και περιορίζεται στις (όχι σπάνια αρκετά χαμηλότερες) παροχές του φορέα της κοινωνικής ασφάλισης.

Δικαιοπολιτικά είναι βέβαια φανερό ότι η παραπάνω ρύθμιση επιδέχεται κριτική. Και de lege lata θα πρέπει να αναρωτηθεί όμως κανείς αν μια τέτοια ρύθμιση, που αντιμετωπίζει άνισα (δυσανάλογα δυσμενώς) τους παθόντες με το να τους αποκλείει την αποκατάσταση σημαντικού μέρους της ζημιάς τους, τη στιγμή που επιβαρύνει αντίθετα τους υπαίτιους εργοδότες απλώς και μόνο με (όχι ιδιαίτερα μεγάλες) πρόσθετες ασφαλιστικές εισφορές, αντιστρατεύεται τη συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή της ίσης μεταχείρισης. Όταν η άμβλυση των συνεπειών του εργατικού ατυχήματος με την κατανομή της ζημιάς σε ένα σύνολο προσώπων επιχειρείται με μια δυσανάλογη μετακύλιση του βάρους αυτής της ζημιάς κατά ένα σημαντικό μέρος στους ίδιους τους παθόντες, και μάλιστα ακόμη και στην περίπτωση που ο εργοδότης δεν επέδειξε την ιδιαίτερη επιμέλεια που απαιτείται για την τήρηση των όρων ασφάλειας των εργαζομένων, ο οποίος επιβαρύνεται σ' αυτή την περίπτωση απλώς και μόνο με προσαυξήσεις των ασφαλιστικών εισφορών του μέχρι το πολύ 50% τίθεται ασφαλώς το ερώτημα της ενδεχόμενης αντίθεσης αυτής της ρύθμισης τόσο με τη συνταγματική αρχή της ισότητας (άρθρο 4 § 1 Συντ.) όσο και με την επιταγή της προστασίας της εργασίας του άρθρου 22 § 1 εδ. α' Συντ., που απαιτεί την "ηθικήν και υλικήν εξύψωση του εργαζόμενου πληθυσμού" (σε συνδ. και με τα άρθρα 2 § 1 και 5 § 1 Συντ.). Ο στόχος της νομοθετικής πολιτικής, όπως αυτός διαφαίνεται στις σχετικές διατάξεις του α.ν. 1846/1951, είναι βέβαια ο συγκερασμός των συγκρουόμενων συμφερόντων εργοδοτών και εργαζομένων με τη μετακύλιση των συνεπειών της ευθύνης σε ένα σύνολο προσώπων. Όσο όμως, στο πλαίσιο αυτής της ρύθμισης, το ύψος των κοινωνικών παροχών προς τους παθόντες υπολείπεται σημαντικά, όπως συμβαίνει συχνά, της ζημιάς που αυτοί υφίστανται από το εργατικό ατύχημα, δεν μπορεί ο εφαρμοστής του δικαίου να κλείνει τα μάτια μπροστά στο πρόβλημα της συγκρούσεως αυτής της ρύθμισης με τις επιταγές των άρθρων 4 § 1 και 22 § 1 (σε συνδ. και με τα άρθρα 2 § 1 και 5 § 1) του Συντάγματος. Καθήκον του ερμηνευτή σ' αυτές τις περιπτώσεις είναι να περιώσει, αν είναι μεθοδολογικά εφικτό, το κύρος της ρύθμισης των άρθρων 34 § 2 και 60 § 3 α.ν. 1846/1951 με ερμηνεία που συμπλέει με τις παραπάνω συνταγματικές επιταγές ("ερμηνεία σύμφωνη με το Σύνταγμα" κατά μεταφορά του επιτυχούς όρου "verfassungskonforme Auslegung" που χρησιμοποιείται στη γερμανική νομική επιστήμη βλ. σχετικά Κασιμάτη, ΤοΣ 1. 375). Περιθώρια για μια τέτοια σύμφωνη με το Σύνταγμα ερμηνεία παρέχει ίσως και το κείμενο του άρθρου 34 § 2 α.ν. 1846/1951. Με τη διάταξη αυτή ρυθμίζεται κατά βάση η σχέση μεταξύ ΙΚΑ και εργοδότη στην περίπτωση που το εργατικό ατύχημα προκλήθηκε από δόλο είτε αυτού του ίδιου είτε κάποιου προστηθέντα. Με τη διάταξη αυτή καθιερώνεται προεχόντως ευθεία αξίωση του ΙΚΑ κατά του εργοδότη για την αποκατάσταση της ζημιάς που υπέστη από τη χορήγηση παροχών προς τον παθόντα (άρθρο 34 § 2 εδ. α'). Όμοια επίσης η προσαύξηση των εργοδοτικών εισφορών μέχρι 50% σε περίπτωση μη τήρησης των όρων ασφάλειας των εργαζομένων είναι ένα ζήτημα που ανάγεται στη σχέση εργοδότη και ΙΚΑ. Ο νομοθέτης του α.ν. 1846/1951 δεν υπεσλήθε καταρχήν στη σχέση εργοδότη-εργαζόμενου παρά μόνον αντανακλαστικά, όπου δηλαδή ήταν τούτο αναγκαίο για τη διάπλαση της κοινωνικοποιημένης ευθύνης από εργατικά ατυχήματα που καθιερώνει κυρίως με τα άρθρα 34 και 60. Θα μπορούσε δηλαδή ίσως να υποστηριχτεί ότι στο εδ. β του άρθρου 34 § 2 α.ν. 1846/1951 έρχεται απλώς και διευκρινίζει ο νομοθέτης ότι στις περιπτώσεις που έχει ευθεία αξίωση κατά του εργοδότη του ΙΚΑ, και αυτό συμβαίνει μόνον όταν βαρύνει δόλος τον εργοδότη ή τον προστηθέντα του (άρθρο 34 § 2 εδ. α') εξακολουθεί να έχει αξίωση και ο μισθωτός που υπέστη το εργατικό ατύχημα για τη διαφορά της ζημιάς του πέρα από το ύψος των κοινωνικών παροχών. Με τη ρύθμιση αυτή δεν θέλησε δηλαδή ο νομοθέτης να αποκλείσει την ευθύνη του εργοδότη που καθιερώνει το άρθρο 16 § 1 σε περίπτωση αμέλειας σχετικά με την τήρηση των όρων ασφάλειας των εργαζομένων, στην οποία δεν αναφέρθηκε γιατί αυτή δεν είχε επίπτωση στη σχέση μεταξύ ΙΚΑ και εργοδότη παρά μόνο σε ό,τι αφορά, όχι την ευθεία αξίωση αποζημίωσης του ΙΚΑ κατά του εργοδότη, αλλά το ύψος των ασφαλιστικών εισφορών του τελευταίου, που ρυθμίζει με άλλες διατάξεις. Αν όμως θεωρηθεί αξεπέραστη η δυσκολία του γράμματος του άρθρου 60 § 3 α.ν. 1846/1951 για μια τέτοια σύμφωνη με το Σύνταγμα ερμηνεία, όπως εκτέθηκε πιο πάνω, επειδή καθιερώνεται ρητά μ' αυτή τη διάταξη η αρχή της απαλλαγής του εργοδότη "της εκ των διατάξεων του β.δ. της 24ης Ιουλίου 1920 περί κωδικοποίησης των νόμων περί ευθύνης προς αποζημίωσιν των εξ ατυχημάτων εν τη εργασία παθόντων εργατών ή υπαλλήλων", τότε βρίσκεται ο ερμηνευτής ευθέως πλέον μπροστά στο πρόβλημα της συνταγματικότητας ή αντισυνταγματικότητας αυτής της ρύθμισης όταν οι παροχές του ΙΚΑ υπολείπονται σημαντικά της ζημιάς που υπέστη ο εργαζόμενος από το εργατικό ατύχημα. Το ζήτημα είναι τεράστιο και στο πλαίσιο αυτής της σημείωσης δεν είναι δυνατός παρά μόνον ο εντοπισμός του.

2. Εκπλήσσει η ευκολία με την οποία δέχθηκε το δικαστήριο συντρέχον πταίσμα της παθούσας, σε ποσοστό μάλιστα 40% και εφάρμοσε την ΑΚ 300, χωρίς να λάβει υπόψη του την ειδική διάταξη του άρθρου 16 § 4 α.ν. 1846/1951. Τα εδάφια β και γ της § 4 αυτού του άρθρου έχουν κατά λέξη ως εξής: "Αμέλεια (του παθόντα) υφίσταται μόνον εάν ο παθών αδικαιολογητός, κατά την κρίσιν του δικαστού, παρέβη διατάξεις ισχυρότων νόμων ή διαταγμάτων περί των όρων ασφαλείας ή κανονισμών περί αυτών, εκδοθέντων υπό της αρμοδίας δημόσιας αρχής ή εκδοθέντων μεν υπό του κυρίου της επιχειρήσεως, επικυρωθέντων δε υπό της αρχής, εφ' όσον οι

κανονισμοί είναι ανηρημένοι κατά τρόπον ευανάγνωστον εις καταφανή μέρη του τόπου εργασίας. Η κατά το εδάφιον τούτο μείωσις δεν χωρεί εάν συντρέχη περίπτωσης τις εκ των εν τη πρώτη παραγράφω του παθόντος άρθρου οριζομένων". Με το τελευταίο αυτό εδάφιο θεωρεί ο νόμος τόσο ουσιώδη τη συμβολή του εργοδότη στην πρόκληση του εργατικού ατυχήματος όταν αυτός δεν επέδειξε την ειδική επιμέλεια που απαιτείται κατά το άρθρο 16 § 1 για την τήρηση των όρων ασφαλείας, ώστε να μην αξιολογεί τη συντρέχουσα αμέλεια του μισθωτού, για την οποίαν απαιτεί ρητά (εδ. β') να είναι αδικαιολόγητη. Η ρύθμιση της § 4 του άρθρου 16 αποτελεί συγκεκριμενοποίηση της αρχής του περιορισμού (ή και αποκλεισμού ακόμη) της ευθύνης σε περίπτωση συντρέχοντος πταίσματος του ζημιωθέντα και ως ειδική επικρατεί βέβαια της γενικής ρύθμισης της ΑΚ 300. Αλλά και αν ακόμη δεν υπήρχε η διάταξη του άρθρου 16 § 4 α.ν. 1846/1951 και έπρεπε να εφαρμοστεί η ΑΚ 300, τα ίδια κριτήρια που μνημονεύει αυτή η ειδική διάταξη θα είχαν τη σημασία τους και για τη διαμόρφωση της κρίσης του δικαστηρίου στο πλαίσιο της διακριτικής ευχέρειας που παρέχεται σ' αυτό με την ΑΚ 300 (βλ. σχετικά Σταθόπουλο στον ΑΚ Γεωργιάδη-Σταθόπουλου, άρθρο 300 αρ. 5 και 12). Η απροσεξία από τη μηχανική κίνηση που συνηθίζει ένας εργαζόμενος στη δουλειά του, όταν είναι συγκεντρωμένος στο να φέρει σε πέρας την εργασία που του έχει ανατεθεί είναι κάτι αναπόφευκτο. Αντίθετα η παράλειψη λήψης των αναγκαίων μέτρων ασφάλειας από τον εργοδότη για την αποτροπή ατυχημάτων από τέτοιου είδους απροσεξίες έχει τόση αρνητική αξιολογική βαρύτητα, ώστε να μην μπορεί να συγκριθεί η αιτιώδης συμβολή της στην πρόκληση ατυχήματος μ' αυτή της συνήθους απροσεξίας του εργαζόμενου.

3. Ορθά εφαρμόζει το δικαστήριο την ΑΚ 932: Σκοπός τόσο του ν. 551/1914 όσο και των άρθρων 34 § 2 και 60 § 3 του α.ν. 1846/1951 είναι η κατανομή των συνεπειών της περιουσιακής και μόνο ζημιάς από εργατικά ατυχήματα σε περισσότερα πρόσωπα. Οι ειδικές αυτές ρυθμίσεις δεν αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της χρηματικής ικανοποίησης για ηθική βλάβη, δεδομένου άλλωστε ότι το ύψος του ποσού της χρηματικής ικανοποίησης για ηθική βλάβη δεν είναι τέτοιο που να δημιουργεί σοβαρούς οικονομικούς κινδύνους στον υπόχρεο. Αν λοιπόν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής της ΑΚ 932 - και αυτές συντρέχουν και σε περίπτωση απλής αδικοπραξίας (χωρίς πταίσμα του ζημιώσαντα) - το δικαστήριο έχει υποχρέωση να εφαρμόσει αυτή τη διάταξη και, αν διαπιστώσει ότι υπάρχει ηθική βλάβη, να επιδικάσει εύλογη κατά την κρίση του χρηματική ικανοποίηση (βλ. Γεωργιάδη στον ΑΚ Γεωργιάδη-Σταθόπουλου, άρθρο 932 αρ. 3 και 5).

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΔΩΡΗΣ